

ТОРГАН В.В.

Аспірант,

провідний інженер відділу міжрегіонального економічного розвитку Українського Причорномор'я.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

Французький бульвар, 29, м. Одеса, Україна, 65044

E-mail: torganvv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8619-6117>

ТУРИСТИЧНІ ДЕСТИНАЦІЇ ЯК КАТАЛІЗАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Актуальність. *Налагодження та підвищення економічної та соціальної стабільності, фінансової стійкості й екологічної безпеки є особливо актуальними та важливими питаннями розвитку України, що й зумовлює потребу комплексного вирішення завдань, спрямованих на забезпечення та стимулювання сталого розвитку, як на державному рівні, так і на рівні окремих адміністративно-територіальних одиниць.*

Статистичні дані та дані аналітичних звітів за 2016-2017 роки про стан громад в регіонах демонструють низькі показники соціально-економічного розвитку, що є відображенням уповільнення переходу до сталого розвитку території окремих громад.

Євроінтеграційні процеси, децентралізація влади та реформування місцевого самоврядування відкривають нові можливості та дають підґрунтя до впровадження сучасних інструментів розвитку територій в якості важелів підтримки сталого розвитку територіальних громад, чим спонукають владні структури різних рівнів шукати нові вектори розвитку власних територій і освоювати більш дієві шляхи управління господарською діяльністю, а також актуалізують необхідність визначення наукових засад регулювання галузями господарської діяльності сталого розвитку територіальних громад в секторальному розрізі, в тому числі в сфері туризму.

Мета та завдання. *Метою статті є визначення концептуальних засад стимулювання сталого розвитку територіальних громад в Україні за допомогою розвитку туристичних дестинацій як варіантів забезпечення економічної, соціальної та екологічної стабільності в умовах децентралізації, управління якими є можливим на місцевому рівні завдяки сучасним змінам в законодавстві, викликаним реформою місцевого самоврядування. Заплановано визначити і розкрити поняття, критерії та класифікацію туристичних дестинацій, як об'єкту публічного управління. Засоби стимулювання сталого розвитку територіальних громад пропонується розробляти і впроваджувати з врахуванням нових інституціональних можливостей, які відкриває процес децентралізації, та на основі врахування світового досвіду.*

Результати. *Розглянуто концептуальні засади стимулювання сталого розвитку територіальних громад в Україні за рахунок публічного управління розвитком туристичних дестинацій з врахуванням впливу процесів децентралізації. Обґрунтовано можливість використання туристичних дестинацій в якості об'єкту публічного управління та варіанту моделі співробітництва, що має на меті забезпечення економічної, соціальної та екологічної стабільності в умовах децентралізації, а також регулювання ділової активності територіальних громад завдяки новітнім інституціональним трансформаціям, які мають місце завдяки процесу добровільного об'єднання територіальних громад в Україні. Запропоновано класифікацію видів туристичних дестинацій за ступенем локалізації, секторального поділу та уподобаннями споживачів туристичного продукту.*

Висновки. *Встановлено, що розвиток та управління туристичними дестинаціями для територіальних громад може стати тим підґрунтям, що дасть стимул для зростання економічної активності та сприятиме фінансовому збагаченню громади. Концептуальні засади, механізми та інструменти управління туристичними дестинаціями з боку органів місцевого самоврядування становлять предмет і перспективи для подальших наукових досліджень в даному напрямку.*

Ключові слова: *стимулювання сталого розвитку, сталий розвиток територіальної громади, управління туристичною дестинацією.*

TORGAN V.V.

Postgraduate student,

The lead engineer of the Department of Interregional Economic Development of the Ukrainian Black Sea Region

Institute of Market Problems and Economic and Ecological Research NAS of Ukraine

Franzuzskiy boulevard,29, Odesa, Ukraine, 65044

E-mail: torganvv@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8619-6117>

TOURIST DESTINATIONS AS A CATALYST OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE

Topicality. Establishing and increasing economic and social stability, financial resilience and environmental security are particularly relevant and important issues of Ukraine development, that's why we need a comprehensive solution to problems, directed at providing and stimulation of sustainable development, both on a state level and particular administrative-territorial units level.

Statistic and analytical reports information from 2016 – 2017 about the communities' condition in districts demonstrates poor performance of social-economic development, according to this there is a slowing down of the transition to sustainable development of the territories of particular local communities.

European integration process, decentralization of authority and local government reform open new opportunities and give the basis to provide modern tools of the territories development as an assistance sustainable development of the communities, and all these inspire the governmental structures to look for new directions of development of own territories and to find better ways to manage economic activity, and also it is necessary to determine scientific basics which can regulate the sectors of economic activity of the sustainable development of communities in sector section, including tourism.

Aim and task. The aim of the article is a determination of conceptual tasks of stimulation of sustainable development of communities in Ukraine through the development of tourist destinations as options for ensuring economic, social and environmental stability in conditions of decentralization, management which is possible at the local level due to modern legislative changes caused by the reform of local self-government. It is planned to identify and disclose the concept, criteria and classification of tourist destinations as an object of public administration. The means of stimulating the sustainable development of territorial communities are proposed to be developed and implemented taking into account the new institutional capacity that opens the process of decentralization and on the basis of world experience.

Results. It was considered the conceptual basics of stimulation of sustainable development of communities in Ukraine at the expense of public management of the development of tourist destinations into account the influence of processes of the decentralization. It was explained the opportunity using of the tourist destinations as the object of public administration and the variant of the model of cooperation which aims at ensuring economic, social and environmental stability in conditions of decentralization, and also regulation of business activity of the communities thanks to modern institutional transformations, which take place due to the process of the voluntary integration of the communities in Ukraine. It was proposed the classification of the types of tourist destinations on the by degree of localization, sectoral division and preferences of consumers of tourist product.

Conclusions. It was discovered that the development and the management of tourist destinations of communities may become that base which is going to give the stimulation for increasing economic activity and to contribute of the financial enriching of the communities. Conceptual basics, mechanisms and instruments of the managing of tourism destinations from local authority's side are the subject and perspective for further scientific researches in this area.

Key words. Stimulation of the sustainable development, sustainable development of local communities, the managing of the tourism destination.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Зважаючи на реалії сьогодення, з прийняттям Указу Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015 «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» цілі та завдання сталого розвитку для територіальних громад з теоретичної все більше і більше переходять у практичну площину та є для органів місцевого самоврядування основним підґрунтям планування та реалізації заходів із розвитку територій. Зазначена Стратегія передбачає чотири вектори руху побудовані за програмним підходом до яких включені програма «Децентралізація та реформа державного управління» і «Програма розвитку туризму».

В умовах Євроінтеграційних процесів, децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування в Україні відбувається зміна рівнів відповідальності за місцевий розвиток. Така

тенденція призводить до посилення ролі територіальних громад у розвитку локальних територій та країни в цілому, покладає на владні органи та місцевих лідерів громад більший рівень відповідальності за розвиток інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць. Разом з тим територіальні громади трансформуються із об'єкта управління на суб'єкт управління і набувають досвіду самостійного забезпечення своєї спроможності. Планування розвитку території адміністративної одиниці, соціально-економічне майбутнє та добробут тепер у значній мірі залежить від органів місцевого самоврядування. Місцеві влади починають все більше враховувати особливості сучасного розвитку та намагаються забезпечити більшу конкурентоспроможність своїх громад в тому числі за рахунок досягнення цілей сталого розвитку.

Сфера туризму та курортів в світовому масштабі зберігає тенденцію до зростання та стає однією з основних галузей, що впливає на загальний стан і тенденції світової економіки. Вигідне географічне розташування та активна політика інтеграції України до європейської співдружності, переймання кращих світових тенденцій, дали країні нові орієнтири у напрямку розвитку сфери туризму, як однієї з пріоритетних галузей національної економіки.

Україна, попри наявність у своєму арсеналі неоціненних туристичних ресурсів, продовжує суттєво відставати від провідних держав світу. Всесвітнім економічним форумом опубліковано рейтинг країн світу за Індексом конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму 2017 року, відповідно до якого Україна отримала оцінку в 3,5 бали з семи можливих і опинилась на 88 місці. Щоб наздогнати і зайняти лідируючі позиції у сфері туризму в умовах конкурентного ринку, національний туристичний продукт повинен відповідати найвищим показникам якості за міжнародними стандартами сфери туризму.

Поступово відходячи від стихійного розвитку туристично-привабливих місць, Україна активно йде шляхом вироблення та реалізації ефективної стратегії розвитку туристичного потенціалу регіонів та окремих територій, як туристичних дестинацій, використовуючи туризм задля стимулювання сталого розвитку територіальних громад за рахунок надходжень від сфери туризму.

Кабінет Міністрів України своїм розпорядженням від 16 березня 2017 р. № 168-р схвалив Стратегією розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, якою визначив на державному рівні, що умовами сталого розвитку сфери туризму та курортів є:

- забезпечення координуючої ролі держави в реалізації національної туристичної політики із застосуванням принципів державно-приватного партнерства, організації наукових досліджень, розвитку людського потенціалу;
- концентрація ресурсів держави на пріоритетних завданнях розвитку сфери туризму та курортів;
- створення загальнодержавної інформаційної системи у сфері туризму та курортів та її інтеграція до світової інформаційної туристичної мережі;
- удосконалення законодавства з питань регулювання суспільних відносин у сфері туризму та курортів;
- сприяння розвитку міжрегіонального та міжнародного співробітництва у сфері туризму та курортів;
- удосконалення на постійній основі бізнес-клімату та розвиток добросовісної конкуренції;
- запровадження інституту саморегульованих організацій у сфері туризму та курортів (створення національної туристичної організації);
- розроблення національних стандартів відповідно до міжнародних стандартів;
- популяризація України у світі та просування якісних національних туристичних продуктів у світовому інформаційному просторі;
- розвиток туристичних територій [2].

На сучасному етапі фінансових відносин держави і місцевих громад знов і знов постає актуальне питання розв'язання проблем якісного забезпечення фінансової бази місцевого самоврядування для реалізації стратегій, програм та планів сталого розвитку територіальних громад. Дефіцит фінансових ресурсів нині обмежує можливості самостійного виконання повноважень місцевих органів влади у галузі соціального забезпечення населення і стимулювання зростання економіки громади.

У практичній площині ефективний розвиток галузі туризму в територіальних громадах стримується низкою чинників: політична нестабільність; негативні коливання державної економіки;

недоліки в роботі фінансово-банківської системи; обмежена платоспроможність місцевого населення; недосконала податкова система, відсутнє належне розуміння інституції з управління туристичними територіями. Правова база не відповідає вимогам сьогодення, бракує нормативних актів, які закріплюють оптимальний порядок розвитку сфери туризму, і які були б логічно взаємопов'язані і не суперечили один одному. Слід відзначити відсутність на території більшості громад необхідної основної (унікальні точки тяжіння, атракції, готелі, ін.) та супутньої інфраструктури, відповідних сервісних умов, що, в свою чергу, позначається на рівні привабливості туристичних об'єктів, територій громад і рівні якості обслуговування туристів. Одночасно, невіршеним залишається питання порядку та методологічного забезпечення ідентифікації, виокремлення, встановлення зони контролю та відповідальності за розвиток туристичних дестинацій на території адміністративно-територіальних одиниць, відсутні механізми впровадження комплексних заходів розвитку основної і супутньої інфраструктури туристичних дестинацій, а також забезпечення раціонального природокористування.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Наукові дослідження сутності, особливостей формування, закономірностей розвитку і ролі у системі туризму туристичних дестинацій викладено у роботах вітчизняних та закордонних вчених: Р. Батлера, М. Бойко, С. Гаврилюка, А. Головчана, В. Данильчука, Л. Дядечко, В. Євдокименка, К. Горб, В. Захарченко, Х. Кім, Л. Кірьянової, Ю. Леонт'євої, Н. Лейпер, А. Мазаракі, К. Макаричевої, С. Медлік, С. Мельниченко, О. Любіцевої, В. Семенова, Ю. Швець, Н. Шмола, Т.В. Рассохина, Л.Г. Кірьянова, Н. Шмоллом, В. Матієнсоном, Дж. Суорброкка, І. Зоріна, В. Квартальнова, М. Кабушкіна, К. Макаричевої, С. Ніколаєва, Т. Румянцевой, Ю. Александровой, В. Боголюбова, В. Орловської, В. Новікова, Х. Кім, Л. Кірьянова, Т.Н. Безверхнюк, Н.В. Корж, Д.І. Басюк, О.В. Безуглого, О. Любіцевої, Ю. Ю. Леонт'єва, Т.І. Ткаченко, С. Мельниченко, Г. Михайліченко, М. Бойко, О.Виноградова, В. Цибух, Л. Дядечко, В.Ф. Семенова, А.О. Левицького, Л. М. Черчик, Н.І. Хумарової, А.І. Мартієнко, та інші.

У роботах цих вчених відображено основні тенденції розвитку туристських територіальних систем - дестинацій різного масштабу, розглядаються питання управління формуванням та сталим розвитком дестинацій, питання територіальної організації рекреаційних умов і туристичних ресурсів окремих регіонів України, надаються оцінки рівня розвитку основних складових туристично-рекреаційного комплексу, визначено ключову проблему невідповідності рекреаційно-туристичного потенціалу територій економічній ефективності туристичної галузі, розглядаються різні аспекти державного управління туристичними об'єктами.

Питанням та проблемам сталого розвитку територій присвячені роботи М.В. Багорова, І.К. Бистрякова, С.М. Божка, Є.М. Борщука, Б.В. Буркинського, І.М. Вахович, З.В. Герасимчук, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, С.І. Дорогунцова, Б.А. Карпінського, В.С. Кравцова, О.К. Гордєєва, О.Ц. Масловської, Л.Г. Мельника, В.Ф. Семенова, В.М. Степанова., С.К. Харічкова, Є.В. Хлобистова, В.Я. Шевчука, Л.Б. Шостак, І.Р. Залуцького, Р.Л. Брусак, Б.М. Шевчука, П.І. Шевчука, І.О. Дробот та інших.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукової літератури показав, що в дослідженнях висвітлюються різноманітні питання сталого розвитку регіонів та розкриваються інструменти фінансування їх сталого розвитку. Проте, нерозглянутими залишаються питання комплексного розвитку території шляхом стимулювання сталого розвитку територіальної громади за рахунок використання механізму управління туристичними дестинаціями, як об'єктами публічного адміністрування.

Формулювання цілей дослідження (постановка завдання). В даному дослідженні планується розглянути сутність стимулювання сталого розвитку територіальної громади, особливості формування туристичних дестинацій в Україні, проаналізувати їх види та тенденцію функціонування в територіальних громадах в сучасних умовах.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Концепція сталого розвитку передбачає реалізацію цілісної системи принципів діяльності. При цьому засадничим, системотворчим принципом є принцип цілісності, який наголошує на необхідності цілісного, комплексного підходу до вирішення екологічних, соціальних та економічних проблем. Для досягнення збалансованості потрібно гармонійно поєднувати принцип збереження культурної і природної спадщини з принципом інноваційності, творчості. Творчий підхід до природоперетворювальної діяльності передбачає

врахування складності природних екосистем і творчу адаптацію суспільної діяльності до можливостей екосистем підтримувати життя на Землі.

У процесі аналізу теоретико-методичної бази наукового доробку в галузі публічного управління сталого розвитку О.В. Безуглий у дисертаційній роботі "Територіальна громада в Україні: напрями та чинники сталого розвитку" робить висновок, що основні ініціативи світових країн-лідерів щодо забезпечення сталості в розвитку належать органам місцевого самоврядування, як найбільш ефективним органам управління справами місцевого значення [7]. У дослідженні "Механізми забезпечення сталого розвитку територіальної громади" О.К. Гордєєв зазначає, що подальші перспективи наукових розробок стосовно державного регулювання сталого розвитку територіальних громад полягають у вдосконаленні підходів до реалізації механізмів забезпечення, визначенні принципів, індикаторів і показників оцінювання ефективності запровадження стратегічного партнерства в країні. [8]

Пов'язуючи реформу децентралізації із рівнем конкурентоспроможності територіальної громади М. Пітцик зазначає, що реалізувати соціальні, економічні та екологічні аспекти сталого розвитку, і тим самим, покращити якість життя населення можливо за умови концентрації влади на базовому рівні. Тобто, коли органи місцевого самоврядування мають можливість витратити значні бюджетні кошти конкретного села, селища, міста на розвиток інфраструктури та сфери послуг за принципом субсидіарності; а також фінансувати наукові проекти та розробки науковців і фахівців з конкретних напрямів, у т.ч. спільних з міжнародними організаціями й установами, які в майбутньому компенсують ці втрати позитивним ефектом [9].

На сучасному етапі фінансових відносин держави і місцевих громад знов і знов постає актуальне питання розв'язання проблем якісного забезпечення фінансової бази місцевого самоврядування для реалізації стратегій, програм та планів сталого розвитку територіальних громад. Дефіцит фінансових ресурсів нині обмежує можливості самостійного виконання повноважень місцевих органів влади у галузі соціального забезпечення населення і стимулювання зростання економіки громади. [10]

Туризм, як соціально-економічне явище має чітко виражену комерційну складову та є видом господарської діяльності, отже, одним із спрямувань туризму є отримання прибутку від діяльності. Разом з тим, надання туристичних послуг пов'язане зі взаємодією представників різних галузей та сфер діяльності і тому є комплексною діяльністю. Завдяки розвитку туризму виконується ряд суспільно значущих:

- функцій: економічна, рекреаційна, духовна, гуманітарна, медико-біологічна, соціально-культурна, соціальна, виховна, екологічна, культурно-просвітницька;

– завдань: виробництво супутніх товарів і надання послуг туристам; створення туристичних послуг, формування турпродуктів і здійснення їх реалізації; виступ у якості ефективного засобу охорони навколишнього середовища та історико-культурної спадщини людства; набуття статусу сфери, в якій дешево створюються робочі місця та забезпечується високий рівень ефективності й швидка окупність інвестицій; набуття переваг в інтеграційних і глобалізаційних процесах, що відбуваються у світовому просторі; поєднання практично з усіма сферами, галузями й видами діяльності людини; виступ у якості мультиплікатора зростання національного доходу, ВВП (ВНП) й підвищення рівня життя населення; джерело істотних доходів до державного та місцевого бюджету, постачання в країну значних коштів в іноземній валюті, забезпечення зайнятості населення; забезпечення міжкультурного обміну, встановлення ділових зв'язків між країнами та регіонами; сприяння формуванню ефективної національної економіки, розвитку її структури, збільшенню податкових і валютних надходжень, розвиток місцевої інфраструктури; забезпечення економічного та соціального розвитку, культурного піднесення України у світових глобалізаційних процесах тощо.[11]

Сучасні стратегії системного розвитку регіональної індустрії туризму, упорядкування державного регулювання цього процесу, спрямовані на задоволення потреб туристів - отримання споживачами послуг на туристичних територіях – дестинаціях. Саме туристична дестинація продаватиметься туристичними фірмами, як туристичний продукт.

Категорія «дестинація» належить до базових у сфері туризму, вона інтерпретує територію як таку, що є метою подорожі (володіє привабливими туристично-рекреаційними ресурсами і пропонує певний набір послуг, які задовольняють попит туриста на перевезення, ночівлю, харчування, розваги

тощо), і водночас характеризується з трьох основних позицій: геопросторової, економічної та маркетингової, і управлінської. [12]

Європейська Комісія (2002) визначила дестинацію як територію, що окремо ідентифікується і підтримується для туристів як місце відвідування та у межах якої туристичний продукт виробляється одним чи декількома закладами або організаціями. Всесвітня туристична організація (UNWTO) запропонувала таке визначення: «дестинація – це фізичний простір, в якому відвідувач проводить не менше однієї доби. Він включає туристичні продукти, такі як послуги та атракції, а також туристичні ресурси в межах однієї доби подорожування. Цей простір має фізичні й адміністративні кордони, які визначають форму його управління, імідж і репутацію, що впливають на його конкурентоспроможність на туристичному ринку».

А.О. Левицький наводить поняття «регіональна туристична дестинація» під яким розуміється інфраструктурно-об'єднані між собою локальні дестинації в межах території регіону, які володіють привабливими для подорожуючих туристично-рекреаційними ресурсами, що є доступними завдяки наявності системи засобів і служб обслуговування, та доведеними до споживача у формі комплексного туристичного продукту сучасними маркетинговими та проектними інструментами в системі інтегрованого публічного управління забезпеченням конкурентоспроможності туристично-рекреаційного комплексу регіону. [6]

Еволюція визначень сутності категорії «дестинація» надає підстави розглядати її як комплексну організаційно – економічну структуру, що утворюється в результаті регіоналізації туризму [13].

Беручи до уваги вищевикладене можна зробити висновок, що туристичною дестинацією є будь-який об'єкт або територіальна одиниця, які мають просторово-територіальну організацію привабливу для туристів, за умови, що його соціально-економічне життя значною мірою забезпечується розвитком туризму.

Узагальнюючи різні наукові погляди вчених, можна дати таке визначення *туристичної дестинації*: це ідентифікований геопросторовий об'єкт (країна, регіон, область, район, територіальна громада, місцевість, місто, місце), який є соціо-еколого-економічною системою, що має власне найменування, бренд (торгову марку), туристично-рекреаційні ресурси і достатню необхідну інфраструктуру обслуговування, метою існування якого є забезпечення потреб туристів шляхом формування частини або комплексного туристичного продукту, що виробляється однією або декількома організаціями розташованими на території цього об'єкта.

Сучасна економіко-правова практика та система управління в Україні ґрунтується на інтегрованому підході реалізації державної політики розвитку сфери туризму, який складається з територіальної, галузевої та секторальної складових. Система управління, яка існує в державі забезпечує реалізацію відповідних владних функцій та складається з двох основних підсистем: керуючої (спеціалізований апарат управління) та керованої (об'єкт управління). Реалізація владних функцій з боку органів місцевого самоврядування в сфері туризму відбувається за допомогою механізмів публічного управління через суб'єктно-об'єктну та об'єктно-суб'єктну взаємодію. Тому туристична дестинація в якості об'єкта управління має визначатись як цілісне формування, яке відповідає всім ознакам та критеріям класифікації дестнацій. Основними критеріями у такому разі є просторово-територіальна визначеність; наявність туристично-рекреаційних ресурсів; цілей існування – основними серед яких є забезпечення потреб туристів і розвиток туристичних послуг та комплексного туристичного продукту; партнерство і кооперація владних органів, підприємств та організацій у сфері туризму задля розвитку визначеної туристичної території та збереження її унікальних природних властивостей.

Туристичні дестинації, як об'єкт управління доречно класифікувати за наступними напрямками:

- *геопросторова приналежність*: 1. Держава - як цілісна туристична дестинація, 2. Регіональна – кожна з 25 областей в цілому; 3. Міжрегіональна – дестинація, територія якої охоплює частини територій областей, що мають спільні суміжні адміністративні кордони; 4. Субрегіональна – дестинація, територія якої охоплює територію району або територію об'єднаної територіальної громади в цілому, агломерації; 5. Міжсубрегіональна – дестинація, територія якої охоплює частини агломерацій, територій районів або об'єднаних територіальних громад, що мають спільні суміжні адміністративні кордони; 6. Місцева – дестинація, територія якої охоплює територію населеного пункту (міста, села, селища, адміністративної одиниці базового рівня) в цілому, 7. Локальна –

дестинація, територія якої охоплює частину території населеного пункту, або окремі туристичні території сформовані поза межами населеного пункту які характеризуються повною відповідністю критеріям визначення дестинації; 8. Транскордонна – дестинація, територія якої охоплює частини територій держав, що мають спільні суміжні кордони та уклали відповідні договори про співпрацю у сфері туризму.

- *секторальна складова* - в залежності від домінуючого виду туризму на території дестинації: культурно-пізнавальні, подієві, медичні, рекреаційні, гастрономічні, релігійні, спортивні, пригодницькі, науково-освітні, розважальні, воєнні, комплексні, та інші.

- *споживча складова* – в залежності від уподобань туриста: 1. цільова – дестинація, атракції якої обрані головним об'єктом відвідування підчас подорожі. 2. транзитна – дестинація, яку підчас подорожі до цільової дестинації турист відвідує без мети ознайомлення з атракціями, проте з метою використання обслуговуючої інфраструктури (відпочинок у готелі, харчування, побутові послуги та інше).

Відсутність нормативно закріпленого терміну «дестинація» в законодавстві України, усталена практика в сфері туризму, наведені визначення поняття та критерії класифікації туристичних дестинацій дають підстави у правовому сенсі вважати дестинацію моделлю співробітництва, учасниками якої можуть виступати держава, органи місцевого самоврядування, державні, комунальні, громадські організації, суб'єкти господарювання та інші члени громади.

Утворення та розвиток дестинацій на підставі моделі співробітництва створить умови для отримання територіальними громадами певних переваг в організаційній, управлінській та економічній площині, а саме: дасть змогу чітко визначити правовий статус і організаційно-правову форму дестинації в залежності від геопросторової приналежності; визначатиме підпорядкованість та зону відповідальності органів управління дестинацією; дозволить консолідувати ресурси задля досягнення визначеної мети; сприятиме зменшенню управлінських витрат та підвищенню ефективності реалізації стратегій та програм за напрямком розвитку сталого туризму; покращить здатність залучати інвестиції та приймати участь у проектах публічно-приватного партнерства; створить підстави для утворення нових робочих місць; посилить конкурентні переваги підприємств, розташованих на території дестинації; сприятиме розвитку основної туристичної та супутньої інфраструктури; підвищить якість надаваних послуг; дозволить підвищити ефективність екологічних заходів за рахунок більш ефективного залучення господарюючих суб'єктів; сприятиме підвищенню фінансових надходжень за рахунок збільшення потоку туристів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проявляючи керівну ініціативу зі створення і розвинення туристичних дестинацій на території громад, владні органи управління отримують ще одне могутнє джерело фінансового забезпечення економічної, соціальної та екологічної стабільності, а також інформаційно-економічний важіль регулювання ділової активності територіальних громад.

Разом з тим, використання туристичних дестинацій з метою фінансового забезпечення сталого розвитку територіальних громад можливо лише при налагодженні ефективного партнерства державних і місцевих владних органів, громадських і бізнес-організацій, а також інших зацікавлених у регулюванні розвитком туризму в регіоні та в територіальних громадах сторін.

Оскільки розвиток туристичних територій є однією зі складових стратегій сталого розвитку сфери туризму, це вимагає тісної координації та взаємодії різних секторів (соціального, освітнього, правового, фінансового, господарського, транспортного та інших) державної економіки і координації та управління на рівні місцевого самоврядування територіальної громади, що на сьогоднішній час можливе за рахунок використання моделі співробітництва на прикладі туристичної дестинації.

Подальші дослідження потенціалу туристичної дестинації як механізму стимулювання сталого розвитку територіальних громад полягають в розробці та удосконаленні сучасних засад та інструментів управління туристичними територіями в Україні із застосуванням проектного підходу з боку органів місцевого самоврядування та становлять предмет і перспективи для подальших наукових досліджень в даному напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Затвердження Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. - № 4. – ст. 67.

2. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. №168-р [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/168-2017-p>.
3. Рекомендації парламентських слухань на тему: "Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України" : Постановою Верховної Ради України від 13.07.2016 року №1460-VIII [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1460-19>.
4. Портал відкритих даних Одеської області [Електронний ресурс] / Одеська обласна державна адміністрація - Режим доступу : <http://odesa.opendata.ua>
5. Регіони України 2016: статистичний збірник / за ред. І. М. Жук ; Державна служба статистики України – Київ, 2016 – 299 с.
6. Левицький А.О. Механізм публічного управління розвитком туристичної дестинації: автореф. дис. канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / О.А. Левицький. – Одеса., 2016. – С. 49.
7. Безуглий О.В. Територіальна громада в Україні: напрями та чинники сталого розвитку : Дис... канд. Наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 - Місцеве самоврядування / О.В. Безуглий. - Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Харків - 2008. – С18.
8. Гордєєв О.К. Механізми забезпечення сталого розвитку територіальної громади: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 - Місцеве самоврядування / О. К. Гордєєв. - Нац. акад. держ. упр. - Одеса, 2014. - 200 с.
9. Пітцик М. Децентралізації може завадити політичне середовище, яке не хоче змін / М. Пітцик [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/news/2357>
10. Лайко О.І., Чабаров В.О., Арафтеній А.М. Інституціональні чинники стимулювання інвестиційної діяльності в національній економіці в умовах децентралізації / Збірник наукових праць «Економічні інновації» - Том 19 № 3(65) (2017) [Електронний ресурс]: - Режим доступу: [https://doi.org/10.31520/ei.2017.19.3\(65\).80-87](https://doi.org/10.31520/ei.2017.19.3(65).80-87).
11. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні : монографія / О.А. Мельниченко, В.О. Шведун. Видво НУЦЗУ – Харків, 2017 - 153 с.
12. Габчак Н.Ф. Туристична привабливість як один із чинників рекреаційно-туристичної дестинації : Матеріали ювілейної X міжнародної наукової конференції / Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід/ Львів (7-9 жовтня 2016р.). [Електронний ресурс]: - Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/10318>.
13. Смачило І. Дестинація як об'єкт управління в туристичній діяльності [Електронний ресурс]: - Режим доступу: dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20988/1/209-211.

REFERENCES

1. Pro zatverdzhennya Stratehiyi staloho rozvytku «Ukrayina-2020» [On Approval of the Strategy for Sustainable Development "Ukraine-2020]: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 01.12.2015 r. № 5/2015 [Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 № 5/2015] // Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny. - 2015 rr. - № 4. - st. 67 [Official Bulletin of Ukraine. - 2015. - No. 4. - Art. 67] [in Ukrainian]
2. Stratehiya rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku [Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026]: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 16.03.2017 r. №168-r: - Retrieved from : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/168-2017-r>. [in Ukrainian]
3. Rekomendatsiyi parlament's'kykh slukhan' na temu: "Rozvytok turystychnoyi industriyi yak instrument ekonomichnoho rozvytku ta investytsiynoyi pryvabyvosti Ukrayiny"[Recommendations of the parliamentary hearings on the theme "Development of the tourism industry as an instrument of economic development and investment attractiveness of Ukraine"]: Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny vid 13.07.2016 r. №1460-VIII [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated July 13, 2016, No. 1460-VIII]: - Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/1460-19>. [in Ukrainian]
4. Portal vidkrytykh danykh Odes'koyi oblasti [Open data portal of Odessa region]/ Odes'ka oblasna derzhavna administratsiya [Odessa Regional State Administration] - Retrieved from: <http://odesa.opendata.ua>[in Ukrainian]

5. Rehiony Ukrainy 2016: statystychnyy zbirnyk [Regions of Ukraine 2016: Statistical Collection] / za red. I. M. Zhuk; Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine] - Kyiv, 2016 - 299 s. [in Ukrainian]
6. Levyts'kyy A.O. Mekhanizm publichnoho upravlinnya rozvytkom turystychnoyi destynatsiyi [Mechanism of public management of the development of tourist destination]: avtoref. dys. kand. nauk z derzh. upr : spets. 25.00.02 "Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnya" / O.A. Levyts'kyy. - Odesa., 2016. - S. 49[in Ukrainian]
7. Bezuhlyy O.V. Terytorial'na hromada v Ukraini: napryamky ta chynnyky staloho rozvytku [Territorial community in Ukraine: directions and factors of sustainable development]: dys ... kand. Nauk z derzh. upr : spets. 25.00.04 - Mistseve samovryaduvannya / O.V. Bezuhlyy. - Kharkivs'kyy rehional'nyy instytut derzhavnoho upravlinnya Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrainy. - Kharkiv - 2008. - S18. [in Ukrainian]
8. Hordyeyev O.K. Mekhanizmy zabezpechennya staloho rozvytku terytorial'noyi hromady [Mechanisms for sustainable development of the territorial community] : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upr : spets. 25.00.04 - Mistseve samovryaduvannya / O. K. Hordyeyev. - Nats. akad. derzh. upr - Odesa, 2014. - 200 s. [in Ukrainian]
9. Pittsik M. Detsentralizatsiyi mozhe zavazhaty politychniy seredovyshchi, yaka ne khoche zmin [Decentralization can be hampered by a political environment that does not want change]/ M. Pittsik - Retrieved from: <http://decentralization.gov.ua/news/2357>[in Ukrainian]
10. Layko O.I., Chabarov V.O., Arafteniy A.M. Instytutsional'ni chynnyky stymulyuvannya investytsiyanoi diyal'nosti v natsional'niy ekonomitsi v umovakh detsentralizatsiyi [Institutional factors of investment activities improving in the national economy under the twrms of decentralization] / Zbirnyk naukovykh prats' «Ekonomichni innovatsiyi» [Collection of scientific papers «Economic innovations»] - Tom 19 № 3 (65) (2017) [Vol. 19 No. 3 (65) (2017)] - Retrieved from: [https://doi.org/10.31520/ei.2017.19.3\(65\).80-87](https://doi.org/10.31520/ei.2017.19.3(65).80-87). [in Ukrainian]
11. Osoblyvosti rozvytku promyslovosti turyzmu v Ukraini: monohrafiya [Features of the development of the tourism industry in Ukraine] / O.A. Mel'nychenko, V.O. Shvedun. Vydvo NUTSZU - Kharkiv, 2017 - 153 s. [in Ukrainian]
12. Habchak N.F. Turystychna pryvablyvist' yak odyin z chynnykiv rekreatsiyno-turystychnoyi destynatsiyi: Materialy yuvileynoyi X mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsiyi / Heohrafiya, ekonomika i turizm: natsional'nyy ta mizhnarodnyy dosvid [Tourist attraction as one of the factors of recreational and tourist destination: Materials of the jubilee X international scientific conference / Geography, economy and tourism: national and international experience] / L'viv (7-9 zhovtnya 2016r.): - Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/10318>. [in Ukrainian]
13. Smachylo I. Destynatsiya yak ob'yekt upravlinnya v turystychniy diyal'nosti [Destination as an object of management in tourism activity] - Retrieved from: dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20988/1/209-211. [in Ukrainian]